

ЯНОВСКИ, Б.

Проблеми на съвременния
изпълнителен процес, 1981

Б. ЯНОВСКИ

ПРОБЛЕМИ
НА
СЪВРЕМЕННИЯ ИЗПЪЛНИТЕЛЕН
ПРОЦЕС НА НР БЪЛГАРИЯ

51/40

СОФИЯ — 1981

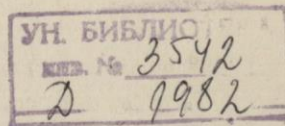
347.81/85/264

„Правото е нищо без апарата, способен да принуждава към спазване нормите на правото.“

В. И. ЛЕНИН

„Съдебният изпълнител не е технически работник; той е човек, който . . . прави съдебната политика, като привежда в изпълнение съдебните решения.“

Из решенията на Първото всесъюзно съвещание на народните комисари на правосъдието в СССР

ПРЕДГОВОР

Настоящите изследвания са посветени на някои от най-съществените проблеми на нашето принудително изпълнение или, по-точно казано, на някои от най-съществените проблеми на принудителното реализиране на гражданските права у нас посредством изпълнителния процес по ГПК, което представлява основната част на това принудително изпълнение. За насочването към тая материя са изиграли роля много съображения.

Така, щом основно изискване, предявяване към социалистическото право, е пълната и реална гарантираност на субективните права на гражданите и на техните организации, то твърде явно е, че едно такова изискване никак не може да не се вижда като най-тясно свързано с идващото на мястото на липсващото доброволно изпълнение принудително изпълнение. И за нас това важи с особена сила в настоящия момент, когато Партията издигна лозунга „Ефективност и качество, качество и ефективност“. Този лозунг безусловно се отнася и до правната дейност, а като се подходи по такъв начин, никак не може да не се види, че материята на принудителното изпълнение не е нито периферийна, нито второстепенна, а материя със свое особено, присъщо само на нея важно място. Принудителното изпълнение на осъдителните съдебни решения, ако се вземат за пример тия актове (значението на които е особено голямо) като стои в пряка зависимост от качеството на извършената преди това работа от съда и най-непосредствено отразява качеството на тая работа, същевременно идва да утвърди положението,

че само изпълнението на задължението представлява ефективният, реален завършек на търсената защита. Впрочем в тая светлина вече се оказва, че такива понятия и термини като „изпълнително производство“, „изпълнителен процес“ и прочие едва ли могат да бъдат отнесени към най-щастливите юридически изобретения. Те откъсват принудителното изпълнение, т. е. защитата чрез принудително осъществяване на правото, от исковата защита и поставят въпроса за изпълнението като някакъв нов, възникващ едва в стадия на принудителното изпълнение въпрос.¹ А производството по съдебната защита още от самото си възникване е населено към изпълнението и през всичките му стадии тъкмо това (независимо от особеностите) е определящият момент. Така го вижда търсещата защита страна и само така могат да го виждат и социалистическият закон и социалистическата теория.

На второ място, роля е изиграло положението, че във връзка с изтъкнатото основно изискване да се осигурява пълнота и реална гарантираност на субективните права в страните от нашата социалистическа общност определено се чувства нарастване на интереса към проблемите на изпълнението, а оттам и на принудителното изпълнение. У нас обаче все още не е така. Наистина през първите години от установяването на народната власт определен брой такива разработки се появиха преди всичко в резултат на усилията на Ж. Сталев. Но постепенно те намаляха. Красноречиво доказателство за това изоставане е фактът, че у нас и досега няма написана нито една хабилизационна работа и няма защитена нито една дисертация по проблемите на принудителното изпълнение, така че в дадено отношение нашата теория е длъжник: предстои ѝ да навакса пропуснатото и да влезе в крак с общото развитие, още повече, че най-различни нужди, включително и нужди на действащата уредба, ѝ налагат да решава многобройни задачи,

¹ На подобни виждания не е чужда и наказателнопроцесуалната теория. В нея например широко се застъпва разбирането, че например наказанието конфискация се реализира с факта на влизане на присъдата в сила, поради което то не включва извършването на наказателноизпълнителните действия.

и то от най-различно естество. Между тях са задачите да се подложат на преценка някои от застъпваните сега виждания, да се проучат добре последните постижения на другите страни от нашата социалистическа общност и преди всичко на Съветския съюз и да се възприемат тези постижения, да се разработят нови, по-сполучливи форми, средства и пътища за издигане на още по-високо равнище работата по изпълнението и пр.

На трето място, определящо е било вече чувстващото се изоставане на действащата уредба от наличните нужди. Твърдо може да се каже, че в това изоставане на уредбата до голяма степен лежат и причините за положението в практиката,²

² Практиката разкрива такава картина. Висящите изпълнителни дела пред съдебните изпълнители са средно около 300,000, от които около 110,000 новообразувани (образувани през последната година). Това са безспорно значителни за нашите условия цифри, при което още по-съществено е другото: задълженията по тия дела възлизат на около 200—215 милиона лева, а годишно се събират едва около 35 милиона лева. Наистина вземанията в някои случаи, като например при издръжките, не подлежат на събиране за една година, но почти при всички други случаи за парични суми се прилага чл. 348 ГПК, който, както е известно, при определени условия предвижда разсрочване на изпълнението за две години и пр. Обаче при общо разглеждане на събираемостта и обхващането ѝ за по-продължителен период това не играе роля, така че и тия показатели не могат да задоволят. А ето и някои други показатели, които говорят за същото. При принудителното изпълнение естествено се разчита най-много на новообразуваните дела, но и от тях, даващи средно 60 милиона лева, се събират през първата година около 25 милиона. После изключително трудно се събират големите суми, като характерни в това отношение са големите суми от производствата по финансов начет. Докато обаче положението при тях е обяснимо (материалните възможности на длъжниците ставали твърде ограничени) оказва се, че трудно се събират и малки суми. Характерни в това отношение са някои издръжки. Даже изобщо събирането на сумите до 500 лева се натъква нерядко на сериозни трудности, макар длъжниците по тях да са лица със 120—130 лв. месечен трудов доход. Тъкмо затова по-енергично действащите съдебни изпълнители още след първите две-три години отчитат 50% от вземанията, по които трябва да действуват, като несъбираеми. А изтъкнатото може да се види и на фона на принудителното изпълнение, осъществявано от финансовите органи. Колкото и да е условно едно такова съпоставяне (по обясними причини), обстоятелството, че докато съдебните изпълнители събират годишно едва 15% от вземанията, финансовите органи събират 72%, също говори твърде красноречиво.